

מצע צמיחה (2018)

מסמך מבוא ליזם בתחום החקלאות העירונית

מטרת מסמך זה לאפשר למידה וחקירה מכוונת ליזמים ובעלי עניין שונים בתחום החקלאות העירונית בארץ. במובא מטה ניתן למצוא אפשרויות פעולה ודוגמאות מרכזיות ליישום חקלאות עירונית מרחבי העולם לצד אנשי קשר בארץ ומקורות השראה לפיתוח תחום זה.

בחלקו הראשון של המסמך מובאים קישורים לעוסקים מרכזיים בתחום החקלאות העירונית מהעולם במספר רזולוציות של עשייה; החל מראייה גלובלית ועד מיזמים מקומיים קטנים. עוד נמנים בחלק זה, גופים המיישמים או מתעדים חקלאות עירונית באזורים שונים בעולם ובשיטות גידול שונות; החל בחלקות משפחתיות במדינות מתפתחות ועד גגות חכמים בערים בעולם המערבי. כל אחד מהמובאים בחלקו הראשון של המסמך מהווה צוהר המנגיש ידע מסוג ורמה שונה על הציר האקדמי-עיתונאי ומפנה הלאה למקורות רבים. תמהיל דוגמאות זה נחתם בסעיף המונה מרבית העבודות בתחום שנהגו ופורסמו בארץ.

בחלקו השני של המסמך אנו יוצרים לראשונה רשימת קשר המכילה את רוב רובם של העוסקים המרכזיים בתחום החקלאות העירונית בארץ, בחלוקה קטגורית לפי תחומי מעורבות עיקריים.

בחלק השלישי מוגשת טעימה ויזואלית המראה מגוון מן הגרסאות האפשריות לחקלאות העירונית בעולם ובארץ ליצירת תמונת השראה והתרשמות מן הקיים.

א. קישורים שימושיים

1. [RUAF global partnership](#) - שותפות מולטידיסציפלינרית של גופים הפועלים בתחום החקלאות העירונית מ-28 מדינות, ביניהם מוניציפליות, עמותות, מכוני מחקר ועוד. באתר פרסומים רבים המתעדים מחקרים ותכניות ליישום ותמיכה בחקלאות עירונית מרחבי העולם, עם דגש על מדינות מתפתחות, כמו גם ביאורי מושגים בסיסיים בתחום. היכנסו לכותר [manuels](#) למציאת מידעונים ומדריכים שימושיים בנושאים רבים ומגוונים.
2. [FAO- food and agriculture organization UN](#) - ארגון המזון והחקלאות של האו"ם מקדם ומעורב בפיתוח פרקטיקות בשטח ומחקרי רקע לקידום חקלאות עירונית. האתר מציג מידע סוקר על היקף התופעה בעולם ומקרי בוחן ממדינות מתפתחות בעיקר, אשר מדגימים את הקשר בין חקלאות עירונית לביטחון תזונתי ותעסוקתי.
3. [USDA- United States Department of Agriculture National Agricultural Library - urban agriculture links and articles](#) - מחלקת החקלאות הפדרלית של ארה"ב מציגה ומנגישה מבחר מאמרים שימושיים וערוכים ליזם או לחקלאי המקומי המבקש לעסוק בחקלאות עירונית, דף נגיש להפליא באתרם מפנה ישירות לידע שנאסף ואוגד לפי נושאי הליבה והסוגיות הבסיסיות המעסיקות את החקלאי העירוני שבכוח ובפועל.
4. [IDRC-International Development Research Center](#) - גוף מחקר ופיתוח ממשלתי קנדי העוסק במחקר לקידום פיתוח בר קיימא במדינות מתפתחות. בין נושאי המחקר המרכזיים: חקלאות, חקלאות עירונית, ביטחון תזונתי, תעסוקה ופיתוח יכולות. ניתן למצוא בקישור מידע על מיזמים ומחקרים אודות חקלאות עירונית מדרום אמריקה, דרום מזרח אסיה, אפריקה והמזרח התיכון.
5. [University of california-agriculture and resources - urban agriculture](#) - חוג חקלאות ומשאבים באוניברסיטת קליפורניה מציג אתר מפורט ומגוון המכיל מחקרים, סיפורי מקרה ועזרים לתכנון פיסי, אגרונומי וכלכלי של מיזמי חקלאות עירונית. מומלץ לסקור את כל הנושאים ותחומי התוכן המוצגים בתפריטי הדף הראשי, כמו גם לעיין בדף התכנית למחקר וחינוך.
6. [Foodtank - The think tank for food- urban agriculture](#) - ארגון ללא מטרת רווח מארצות הברית המאגד חומר עיוני רב ומפעיל מערכי מחקר ופיתוח בנושאי ביטחון תזונתי ומערכות יצור מזון עירוניות עולמיות. בדף זה מובאות דוגמאות רבות למיזמים מקומיים, ראיונות ותיעוד פעילות הארגון.
7. [city farmer.info](#) - אתר וותיק מאוד מטעם יזם קנדי המאגד מאות דפי מידע ומאמרים מדעיים או עיתונאיים הסוקרים התנסויות של חקלאים עירוניים. היזם שם לו למטרה לתמוך בחקלאים ביתיים ומסחריים ע"י יצירת קהילה וירטואלית. מומלץ להיכנס גם לאתר הישן.
8. [urban farming.org](#) - חברה המנסה לקדם חקלאות עירונית בכלל ובפרט בקרב אנשים מעוטי יכולת. זאת באמצעות יצירת קהילה וירטואלית, ייזום קמפיילים ציבוריים, הנגשת מידע ותכניות ייעודיות. באתר ניתן למצוא מידעונים בפורמט חדשותי אודות ההתרחשות הגלובלית בתחום, כמו גם יוזמת מיפוי המבטאת יצירת רשת ומוצגת במפת גינות הירק העולמית.
9. [urban ag law.org \(Sustainable Economics Law Center\)](#) - האתר מציע מבחר של משאבי יעוץ וגופי ידע ליזמים פרטיים וחברות המבקשות לעסוק בחקלאות עירונית. המידע המשפטי הרב רלוונטי מאוד לנושאי התארגנויות אזרחיות וקואופרטיבים, תכנון עירוני וקשר עם רשויות, מימון ועוד. ניתן ללמוד הרבה מן הגישות המוצעות והידע המונגש לשם המלצות למדיניות וכן נקיטת אסטרטגיות ובחירת מודלים ליוזמות מקומיות על אף שהמידע מוכוון בעיקר למיזמים בארצות הברית.

10. מבחר מסמכים וכתבות שהופקו בארץ:

- 10.1
alon mozes, Tal & Amdur, Liron & Gianquinto, Giorgio & Orsini, Francesco. (2015). *civic agriculture in Israel*
- 10.2
ליעד אורתר, לירון מעוז. מודל ניהולי והנחיות לרשות עירונית המקדמת חקלאות בתחומה. אוניברסיטת בן גוריון בנגב, הפקולטה לניהול. (2015)
- 10.3
Christopher Somerville & Cyril Ferrand. *Aquaponics in Gaza*. Food and (Agriculture Organization of the UN. (2014. *market oriented urban agriculture in Gaza*. RUAF-Urban Agriculture and Food Systems partnership. (2015-2017)
- 10.4
אגר' דוד מנדלבאום. תכנית אסטרטגית למעורבות ההאב בחקלאות עירונית בירושלים, מקרה בוחן ונספחים. ההאב לקיימות עירונית בגן הבוטני האוניברסיטאי ירושלים. (2016)
- 10.5
אדר' נוף רויטל שושני. חקלאות עירונית כאתגר. האיגוד הישראלי של אדריכלי נוף, מידע תכנוני. (2016)
- 10.6
עיריית ירושלים: בבלי אסנת, צוויקל אריאלה, בן נון ערן. ההאב הסביבתי חברתי של הגן הבוטני- גוטסמן ליאור, מנדלבאום דוד. תנועת יערות מאכל עירוניים בירושלים- רוזנבאום אדי. פורום מזון- נעמי צור. מהפח ירוק- יונתן פליטמן. מכון ירושלים למחקרי מדיניות, גבריאלי תמי, גנן אראלה. קידום חקלאות עירונית בירושלים - מסמך רקע לישיבת הועדה לאיכות הסביבה. (2016)
- 10.7
גליה צוקרמן, לביא קושלביץ, ד"ר אורלי רונן. חקלאות עירונית- מנוף לקיימות מקומית. אוניברסיטת תל אביב- בי"ס ללימודי הסביבה ע"ש פורטר, קרן קונרד אדנאואר בישראל, מרכז השל. (2016)
- 10.8
מורן סלקמון, עמותת שבועת האדמה. חקלאות עירונית- העיר כיצרנית מזון לתושביה. אקולוגיה וסביבה 7 (3). (2016)
- 10.9
משרד החקלאות ופיתוח הכפר. נוהל תמיכה באתר חקלאות עירונית המשמש לפעילות קהילתית. (2016)
- 10.10
אגר' רמון זלצר. חקלאות אורבנית- העתיד כבר כאן?. ביטאון הארגון הישראלי של אדריכלי נוף (64). (2017)

ב. עוסקים מרכזיים ואנשי קשר בארץ לפי תחומי עיסוק עיקריים

מקרא: ■ תכנון הקמה וייצור מערכות ■ מיזמים קהילתיים-ציבוריים, חינוכיים ■ מחקר, יעוץ אסטרטגי מערכות תמיכה וקידום מדיניות

תכנון הקמה וייצור מערכות

פרטי התקשרות	תחומים עיקריים	שם העוסק \ היזם
www.facebook.com/Farmit.Urban.Agriculture 077-4240021	הידרופוניקה, מצעים מנותקים, יעוץ אגרונמי	פארמיט
livinggreen.co.il 052-8446877	הידרופוניקה ואקוופוניקה, הוראה והדרכה	ליווינג גרין living green
www.facebook.com/israeli.hydroponics/?fref=mentions naturetech.co.il 053-7224787	הידרופוניקה ואקוופוניקה, הוראה והדרכה	naturetech נייטצ'ר-טק
www.bldveg.co.il 04-6180160	מוצרי מצעים מנותקים, השקיה	בניין צומח
www.facebook.com/Ganron ron@ganron.co.il 050-5321705	מוצרי ומערכות חקלאות מצעים מנותקים, גגות ירוקים	גנרון
www.vineagreen.com 03-6860041	מוצרי מצעים מנותקים, הידרופוניקה	vinea green מערכות גינון ארגבני
www.facebook.com/agrocity1 amir@agrocity.com 052-5467143	עיצוב והקמת גינות ומערכות גידול, הוראה וסדנאות	אגרו-סיטי agrocity אמיר אלרון
www.facebook.com/havitutim havitutim@gmail.com	הוראה וסדנאות, פיתוח מוצרים	חביתותים
www.facebook.com/pg/acdmia/about/?ref=page_internal 050-6432479	הוראה וסדנאות, פיתוח מוצרים	האקדמיה לגידול ביתי
www.foodinggardens.com pazgarden@gmail.com 054-443-4298	הוראת גינון, מצעים מנותקים	פז-FIG פז פיינגבוים
www.facebook.com/EdibleTelAviv 054-5982988	הקמת גינות ומערכות גידול, יערות מאכל, סדנאות	גינה מזינה
www.bustanika.co.il 052-358-8350	הקמה וטיפול גינות מאכל	בוסטניקה-אייל אנגלמאייר
samtwig@gmail.com 054-673-5326	הקמה וטיפול גינות מאכל בעיר, סדנאות	שמוליק טוויג
gadi.ginotk@gmail.com 0546363467	עיצוב והקמת מערכות גידול, סדנאות	גדי ורשבסקי
dsk8222@gmail.com 0545982665	תכנון והקמת מערכות, הדרכה, תכנון שט"פ, יעוץ אגרונמי, מיזמים קהילתיים, יעוץ אסטרטגי, סקירת רקע וספרות, מדיניות	אגר' דוד מנדלבאום

מיזמים קהילתיים-ציבוריים, חינוכיים

פרטי התקשרות	תחומים עיקריים	שם העוסק \ היזם
משק בצוותא- משק קואופרטיבי לגידול מזון בעיר meshek.btzavta@gmail.com	מצעים מנותקים, הוראה והדרכה, אירועים, קיימות, קואופרציה והתארגנות קהילתית	'משק בצוותא' מבית 'קיימותה' אברהם הוסטל ירושלים
www.facebook.com/groups/urbanfoodforests/about/	יערות מאכל, התארגנות קהילתית	תנועת יערות מאכל עירוניים ירושלים
honickman.moshe@gmail.com	יזמות, חינוך והוראה, צמחי מרפא	גג גנים
www.facebook.com/ediblestreetsil/	יערות מאכל, שכונה אכילה, מדיניות, התארגנות קהילתית	נא להתכבד שבילי אכילה בעיר
marissa.salem@gmail.com	התארגנות קהילתית, גידול ביתי, סדנאות	הומסטד
www.facebook.com/earthspromise tgimelb7@gmail.com 054-8339449	מיזמים קהילתיים, חווה יצרנית, הקמת גינות מאכל	שבועת האדמה
www.kaima.org.il 058-444-7793	גידול אורגני, CSA, חינוך בלתי פורמלי, הידרופוניקה	קיימא - ארגון נוער סביבתי חברתי
muslala.org/site2017-חדשה/גג-לעירוניות-מדיניות/ גג עדין- מרכז לחקלאות עירונית, אנרגיות מתחדשות וחשיבה מקימת gag-eden@muslala.org	מרכז הדגמה, הוראה והדרכה, התארגנות קהילתית, מדיניות	מוסללה 'המרפסת' בניין כלל

מחקר, יעוץ אסטרטגי מערכות תמיכה וקידום מדיניות

פרטי התקשרות	תחומים עיקריים	שם העוסק \ היזם
www.facebook.com/IBGHHub davidhub@botanic.co.il	תמיכה וליווי יוזמות, רישות, ייצור והנגשת ידע, ייעוץ אסטרטגי, אגרונומי, רב תחומי, מדיניות הוראה, מחקר	ההאב לקיימות עירונית בגן הבוטני ירושלים
lavikushelevich.wixsite.com/urbanfarming lavikushelevich@gmail.com 050-9367866	מיזמים קהילתיים, חינוך, אסטרטגיה, מדיניות	לביא קושלביץ
www.urbanfarming.org.il www.facebook.com/Urban.Farming.IL urban.farming.il@gmail.com	מיזמים קהילתיים, חינוך, אסטרטגיה, מדיניות	החברה לחקלאות עירונית
יעל אלישר jrhills@zahav.net.il 02-6257682	מיפוי פוטנציאלים	החברה להגנת הטבע קהילת ירושלים-אגף תכנון
גליה חנוך רועה tlv@spni.org.il 03-5660960	מיזמים קהילתיים, מדיניות	החברה להגנת הטבע קהילת תל אביב
www.kayamut.org.il/heschelmkm-media	הנגשת וייצור ידע, ליווי יוזמות, הכשרות, מדיניות	מרכז השל לקיימות- קיימות מקומית
www.facebook.com/SIDcenterIsrael info@sid-center.co.il	הכשרות, הנגשת ידע	המרכז לבנייה מתקדמת וירוקה- SID Center
גן אראלה erela@jerusalemstitute.org.il 972-2-5630175 (12) 972-54-7686252	סקירת ספרות ומחקר, מדיניות עירונית	מכון ירושלים למחקרי מדיניות- קיימות עירונית
environment.tau.ac.il/inno-sust-lab/about	מחקר, הוראה, הנגשת וייצור ידע קידום מדיניות ומיזמים	המעבדה לחדשנות וקיימות עירונית בבי"ס ללימודי הסביבה ע"ש
www.moag.gov.il/yhidotmisrad/shaham/Pages/default.aspx www.avigailheller1@gmail.com 050-6241535 אביגיל הלר 050-6241535 isgalon@shaham.moag.gov.il 050-6241556 ישראל גלון	יעוץ אגרונומי וכלכלי, מדיניות	משרד החקלאות- שירותי ההדרכה והמקצוע (שה"מ)
imeidadk@bgu.ac.il	מחקר אקדמי	המעבדה לקיימות בייצור מזון עירוני, אוני' בן גוריון
www.kfar-saba.muni.il/?CategoryID=2713&ArticleID=8551&sng=1 טל פלד talpe@ksaba.co.il 09-7636542 harsgor@gmail.com 054-4448698 חני חרשגור-הנדון	מדיניות, מיזמים קהילתיים	עיריית כפר סבא- מחלקת קיימות, תחום חדשנות
www.jerusalem.muni.il/Residents/Environment/About/Pages/ticsviva.aspx 02-6296482 עמירם רותם- rtamiram@jerusalem.muni.il	מיפוי פוטנציאלים, מדיניות	עיריית ירושלים- מחלקת איכות הסביבה, פיתוח בר קיימא
אסנת בבלי BVASNAT@jerusalem.muni.il 02-6298472 050-7555235	גינות מאכל במוסדות חינוך, הוראה וחוגים	עיריית ירושלים- מחלקת קיימות, מנהל חינוך
אריאלה צוויקל CwAriella@jerusalem.muni.il	גינות קהילתיות, פלייס-מייקינג, הכשרות, תמיכה ביזמים	עיריית ירושלים- מחלקת קיימות חברתית, אגף חברה ופנאי
אוריאל בבצ'יק Babczyk_u@mail.tel-aviv.gov.il 03-5217449	תכניות עירוניות, מיפוי פוטנציאל	עיריית תל אביב מנהל בניה ותכנון בר קיימא
lironmaoz@gmail.com	מיזמים קהילתיים, מדיניות	עיריית הרצליה, מדור קיימות
www.facebook.com/ecoeco.il/ www.ecoeco.org.il/ ecoeco.israel@gmail.com	פיתוח מודלים, מדיניות	העמותה לכלכלה בת קיימא
lab.jerusalem.muni@gmail.com	מדיניות, פרום קהילתי, תמיכה ביוזמות	המרכז הביו אזורי- 'הקרן לירושלים ירוקה'
dycommonplanning@gmail.com	מחקר, מיפוי פוטנציאל, תהליכים קהילתיים, תכנון	DYCommon planing
info@aus.co.il 04-6415066	תכנון, יעוץ אסטרטגי, מדיניות	אוסטרליץ אדריכלות
revital.shoshany@gmail.com 03-5326376	תכנון, הוראה, יעוץ אסטרטגי, סקירת רקע וספרות	אדר' נוף רויטל שושני
office@kkarc.com 03 5624262	תכנון, ייעוץ	קנפו כלימור אדריכלות
orlironen@gmail.com	יעוץ אסטרטגי, הנחיית תהליכים, ליווי יוזמות, סקירת ספרות, מדיניות	ד"ר אורלי רונן - רתם

מחקר, יעוץ אסטרטגי מערכות תמיכה וקידום מדיניות המשך...

פרטי התקשרות	תחומים עיקריים	שם העוסק \ היזם
galia.cukierman@mail.huji.ac.il +972.522.533.593	הוראה אקדמית, ייעוץ אסטרטגי, מדיניות מיזמים קהילתיים, חינוך, אסטרטגיה, מדיניות	גליה צוקרמן
aksen@post.bgu.ac.il 0505979585	מחקר, מדיניות	איזק דימה אקסן
lironmaoz@gmail.com	מחקר, אסטרטגיה, מדיניות	לירון מעוז
liad.ortar@gmail.com	מחקר, אסטרטגיה, מדיניות	ליעד אורתר

המסמך נערך ע"י אגר' דוד מנדלבאום, מפתח תוכן חדשני ותכניות תמיכה ביזמים בהאביטוס- ההאב לקיימות עירונית של הגן הבוטני בירושלים. לתגובות, שאלות ובקשות להוספה למסמך נא לשלוח מייל: davidhub@botanic.co.il

11. טעימה טעימה - מבחר תמונות מאתרי גידול מאזן עירוניים ברחבי העולם

טאיוואן (קרדיט: drippin_pitch, cityfarmer news)

סומרוויל, בוסטון, מסצ'וסטס, ארה"ב (קרדיט: FCNfarms greencitygrowers)

עזה, רצועת עזה (קרדיט: AFP, FAO - Mohammed Abed)

הוואנה, קובה (קרדיט: SamHolt6, אורגנופוניקס - אלמאר)

ונקובר, קנדה (קרדיט: סול פוד פארם, ארקדאליה אדריכלות נוף)

קארו, הודו (קרדיט: R_M_RAJARATHINAM, THE HINDU)

פריז, צרפת (קרדיט: cultures en ville)

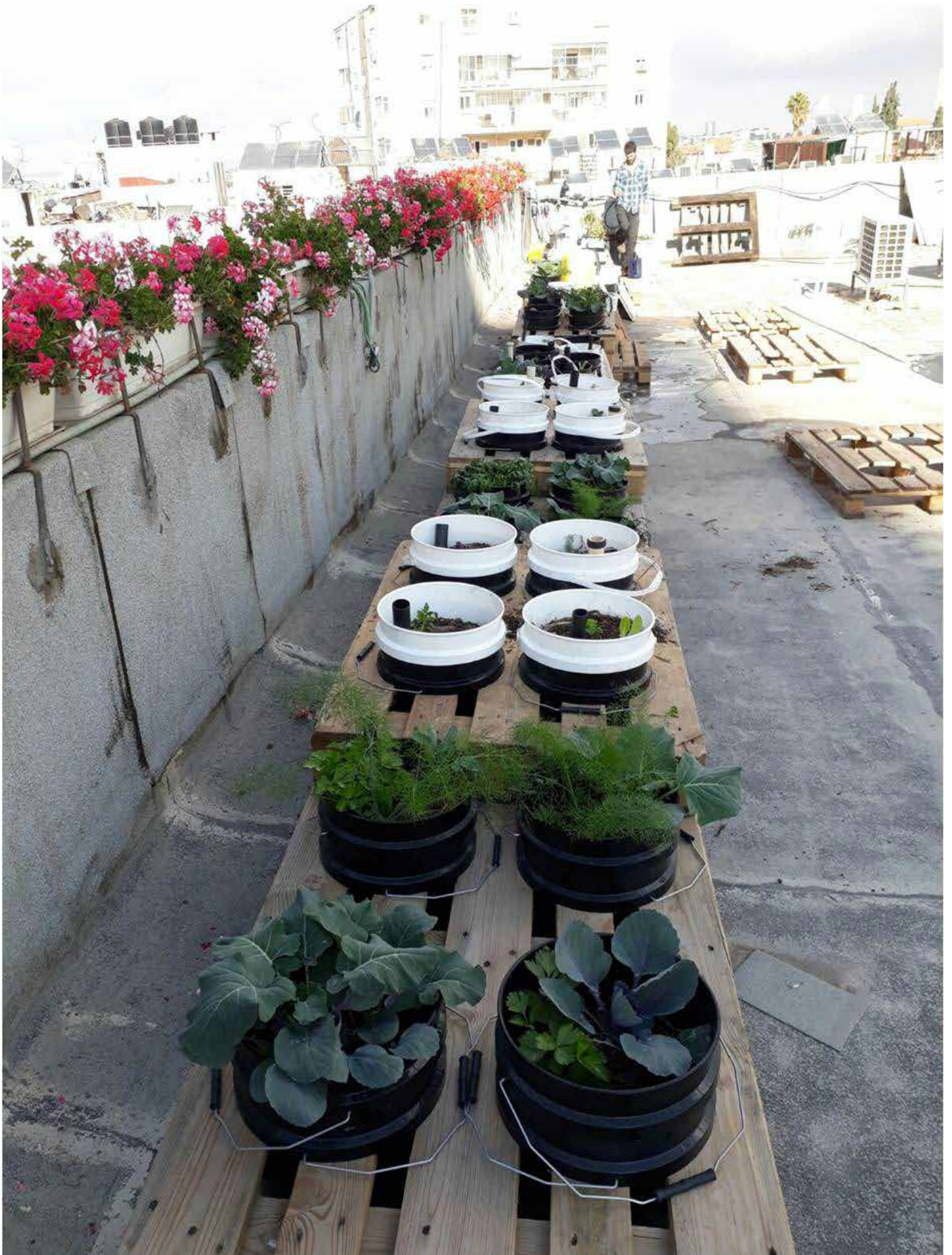
קהיר, מצרים (קרדיט: JONATHAN KALAN, Philanthropyage)

תל אביב, ישראל (קרדיט: ליווינג גרין, דיזינגוף סנטר)

קייפ-טאון, דרום אפריקה (קרדיט: Daisy Carrington and Diane McCarthy, CNN)

ירושלים, ישראל (קרדיט: קבוצת קיימותה, אברהם הוסטל)

ירושלים, ישראל {קרדיט: חוות קיימא בגן הבוטני, ארגון נוער חברתי-סביבתי}

באר שבע, ישראל. לחצו על התמונה לקישור לסרטון (קרדיט: שבועת האדמה)